

**К**раткотрајниот спор меѓу Русија и Украина околу доставата на руски природен гас за Киев, но и за цела Европа, предизвика голем шок за светот. Никој не очекуваше дека Москва туку-така ќе се реши на тој рестриктивен и непопуларен чекор. Се стресе Европа, се стресе и Америка од одлуката на Путин да стави рампа на извозот на овој природен агенс. Почнуваат да се прават анализите што всушност се случуваше на релација Русија-Украина и зошто последиците мораше да ги трпи целиот континент. Ефектот веројатно ќе биде присутен и во Македонија во негативен контекст. Се бара редефинирање и ревидирање на веќе потпишаните договори, нови цени кои ќе ги погодат корисниците на природниот гас. Русија почна да игра некоја нова игра. Рускиот политички казачок ѝ се наметна на цела Европа. Дури и администрацијата од Вашингтон мораше да реагира. Долго време се критикуваше Москва дека нема сопствена стратегија, своја геополитичка идеја. Всуш-

ност, таа практично не знаеше што треба да биде во меѓународните односи. Русија немаше систем на интереси кои требаше да ги штити, секој ден, секој час, буквално секоја минута. Отсуството на таквата надворешна стратегија ја примора Москва да делува импулсивно. Таа немаше сила да ѝ се спротивстави на Германија, Франција, а не, пак, на САД. Со последните случувања околу доставата на природен гас преку "Газпром", Украина ја обвини Русија за уцена, сметајќи дека Москва ја прекинала испораката на плин со цел да ја дестабилизира новата власт на Јушченко.

Министерството за надворешни работи во Киев во целиот случај најде политички димензии. Москва ја прекина испораката на гас, барајќи четирикратно зголемување на цената на овој природен агенс за да се усогласи украинската цена со оние во Европа. Со тоа требаше да престане повластената позиција која Украина ја имаше долго време, уште од времето на Советскиот сојуз. Но, сега поли-

па го натера Киев да потпише нов договор. Тактички, Русија спорот го опишува со класични комерцијални причини. Киев, пак, во тоа гледа обид за поткопување на новата прозападна Влада на Украина. Руската мечка почна да се буди од сонот кој траеше цели петнаесет години. Таа почна да покажува која е и што е на меѓународната политичка, но и економска сцена. Вашингтон веднаш беше вознемирен од потезите на руската страна и во нив пронајде сосема друга заднина од онаа која Москва ја прикажуваше пред јавноста. Работите почнаа сè повеќе да се вжештуваат. Официјалните украински власти почнаа со изнесување на тезите дека Русија во иднина ќе мора многу повеќе да плаќа за користењето на пристаништето во Севастопол каде што е сместена руската јужна флота. Дополнително масло на огнот наlea и украинскиот премиер Јекануров со изјавата дека Украина има право на 15 отсто од испораката на рускиот природен гас за Европа на име транзитна

## МЕЧКАТА И ПРЕКУ ЗИМА НЕ СПИЕ



**Се стресе Европа, се стресе и Америка од одлуката на Путин да стави рампа на извозот на природниот гас. Ефектот веројатно ќе биде присутен и во Македонија во негативен контекст.**

**Москва ја прекина испораката на гас барајќи четирикратно зголемување на цената на овој природен агенс за да се усогласи украинската цена со оние во Европа.**

**САД објавија дека прекинонот на руската испораката на природен гас за Украина го отвора прашањето околу употребата на енергијата како политичко оружје, а европските земји реагираа плашејќи се од опасноста најголемите последици да ги претрпат среде зима.**



Пишува: **Мишко ТАЛЕСКИ**



тичките опции во Москва и во Киев не се совпаѓаат. Оттука, произлезе и спорот.

### ПОЛИТИЧКИ СПОР

САД објавија дека прекинонот на руската испораката на природен гас за Украина го отвора прашањето околу употребата на енергијата како политичко оружје, а европските земји реагираа плашејќи се од опасноста најголемите последици да ги претрпат среде зима. Европа увезува високи 25 проценти од рускиот природен гас, што значи дека секое стопирање на дотурот сериозно може да се одрази на индустријата, стопанството и на електроенергетскиот сектор на европските земји. Загрижени, германскиот, италијанскиот, францускиот и австрискиот министер за енергетика рефлексно испратија писма до Москва со барање испораката на руски гас да продолжи. Во јануари прв пат Русија го презема претседателството над групата индустриски најразвиени држави во светот, со намера да се промовира како силен доставувач на енергенси. Во спорот со Украина, Москва објави дека немала избор да направи нешто друго,

такса. Од сите прозападно ориентирани поранешни руски републики, Украина е соочена со најголемо поскапување на цената на гасот. Во иднина Ерменија, Азербејџан и Грузија ќе можат да увезуваат гас од Русија по 100 долари за 1.000 метри кубни, додека Белорусија и натаму ќе биде единствената држава која гасот ќе го добива по цена од 50 долари. Од сега па натаму, сè до 2011 година, Украина ќе го плаќа гасот по цена од 230 долари за 1.000 метри кубни. Се поставува прашањето дали Русија се обидува послабите советски републики преку енергетскиот сектор да ги принуди да се вратат под закрилата на официјална Москва? Станува збор за поширока стратегија на Кремљ, преку контролата на енергенсите, Русија да го врати приматот кој го имаше на светската политичко-економска сцена. Одредени аналитичари велат дека Русија не мора да ги субвенционира земјите кои имаат отворено непријателство кон неа. На пример, Американците, Французите и Германците можат да избираат кому ќе му дадат помош, а кому не. Тие го субвенционираат Египет, но не и Сирија. Оттука, дали Сирија има право да се жали на нефер третман од западните земји? Секако не. Гледано од тој агол, Русија може поради географски причини да ги избира земјите кои ќе ги субвенционира. Тоа е нејзино право. По спорот меѓу Москва и Киев се разбуди Европа. Таа се освести



**Старата дама веќе не се плаши од боевите нуклеарни глави на Кремљ, туку од исклучените вентили за достава на плин. Руската мечка почна да се буди од сонот кој траеше петнаесет години. Таа почна да покажува која е и**

**што е на меѓународната политичка, но и економска сцена. Вознемирен од потезите на руската страна, Вашингтон во нив пронајде сосема друга заднина од онаа која Москва ја прикажуваше пред јавноста. Работите почнаа сè повеќе да се вжештуваат.**

**Бизнисот со нафта и гас секогаш имал своја цена - политичка или економска, сеедно. Дали во тој политички бизнис некој ќе профитира и врз нашите плеќи зависи и од односот на домашните политички естаблишменти на релацијата исток-запад.**

## **ЌЕ СЕ ИГРА ЛИ "КАЗАЧОК" ПО БАЛАЛАЈКАТА - ПЛИН?**

од зависноста која ја има од Русија по прашањето на природниот гас. Дел од европските дипломати рекоа - Европа повеќе не смее да зависи од рускиот гас. Старата дама повеќе не се плаши од боевите нуклеарни глави на Кремљ, туку од исклучените вентили за достава на плин. Имаше и такви анализи кои повикуваа на западно спротивставување на ваквиот чекор на администрацијата на Путин. Неколкумина дури и го поистоветија рускиот претседател со уценувач и гангстер. Таквите методи претерано потсетувале на советската ера и се потполно спротивни на влечатокот кој Русија сака да го остави во Европа. Но, реалноста е сосема поинаква. Ако "Газпром" успешно ја заврши својата експанзија на запад, во тој случај Европа за неколку години сосема ќе стане зависна од Русија. Овие месеци Москва основа мегакорпорација со која ќе претседава Владимир Путин, човекот кој полека, но сигурно ја крена Русија на сопствени нозе. Ако му успеат и овие планови, тогаш тој ќе биде запишан во историјата како човек кој на својата земја ѝ ги вратил угледот и моќта кои некогаш ја имала во меѓународните односи. На своите колеги Путин веќе им го претстави планот за изградба на најго-

лемиот северноевропски гасовод. Договорот веќе е потпишан меѓу "Газпром" и германските "БАСФ" и "ЕОН" во присуство на Путин и Шредер. Проектот треба да биде готов до 2013 година и преку него треба да протечат околу 55 милијарди метри кубни природен гас. Со тоа руската достава на природен гас за Европа ќе се зголеми за една третина. Веќе е договорена изградба на бази во Белгија, Финска и Норвешка. Целата работа ќе ја контролира Путин. Тој веќе го придоби Шредер, а се најавува дека ќе му се придружи и Берлускони.

### **ЗАЛУДНО ИЗГУБЕНИ ВРЕМИЊА**

Пред осум-девет години беа доставени првите количества руски природен гас во Македонија. Изградбата на гасоводот беше прогласена за приоритет, кој требаше да ја олесни и поевтини енергетската иднина на балканските земји. Спорот меѓу Макпетрол и државата, кој долго време се влечеше, наместо да донесе профит, донесе караници. Инвеститорите чекаа разрешница на спорот за да почнат со реализација на проектот кој чини околу 500 милиони долари. Пред 19 години, поточно во 1987

година, според усвоената програма на тогашната Самоуправна интересна заедница, републичкото Собрание донело одлука со која на Макпетрол му ги доверува инвестиционите активности за реализација на гасоводот. Во 1991 година Макпетрол го потпиша договорот за изградба на гасоводниот систем со руската компанија "Газпром". Врз основа на тој договор Макпетрол доби кредит, а една година подоцна, врз основа на тој документ, договорено е да се испорача гас од "Газ-експорт". Последниот услов за реализација на договорот за изградба на гасовод беше Макпетрол да обезбеди аванс од 2,5 милиони долари, што беше и направено, па со тоа изградбата почна во јануари 1993 година. Ова се фактографските податоци на историјатот како почна реализацијата на гасоводниот систем во Македонија. Градбата на гасоводот е завршена во 1997 година и до тогаш се потрошени 46.300.000 долари. Спорот меѓу Макпетрол од една, и претпријатието ГАМА, од друга страна, доби судска димензија. И тука се изгуби драгоцено време. Измените на Законот за енергетика можеби ќе донесат поволно решение, пред сè, за државата која успеа наивно да се наметне како несериозен партнер при склучувањето на меѓународни договори од ваков тип. Создадениот судир оневозможи максимално искористување на капацитетот на гасоводот. Од него се искористуваше едвај 10 отсто од расположливите ресурси. Тие измени можат да ја стимулираат конкуренцијата и да ги спречат монополските амбиции. Со донесените измени се зголемува заинтересираноста кај руските компании за инвестиции. Како потенцијални инвеститори се јавуваат руското електростопанство, "Роснефтогазтрој", "Итера-Русија", германскиот "Виех" и др. Но, пред тоа ќе мора да се средат внатрешните сопственички односи за да не дојде до повторување на ситуацијата како со Макпетрол, Владата и ГАМА. Во последните четири-пет години ГАМА и практично не функционираше. Пред некое време Владата им обезбеди средства да може да функционира во стэнд-бај услови. И тоа не помогна. Лиценцата за пренос на природен гас ја доби Макпетрол. Сега се очекува проблемите со цената на рускиот природен гас за Европа да имаат непредвидливи последици и за Македонија. Таа молчи. Чека на чекорот кој би го презела руската страна преку бугарски претставници. Бизнисот со нафта и гас секогаш имал своја цена - политичка или економска сеедно. Дали во тој политички бизнис некој ќе профитира и врз нашите плеќи зависи и од односот на домашните политички естаблишменти на релацијата исток-запад.